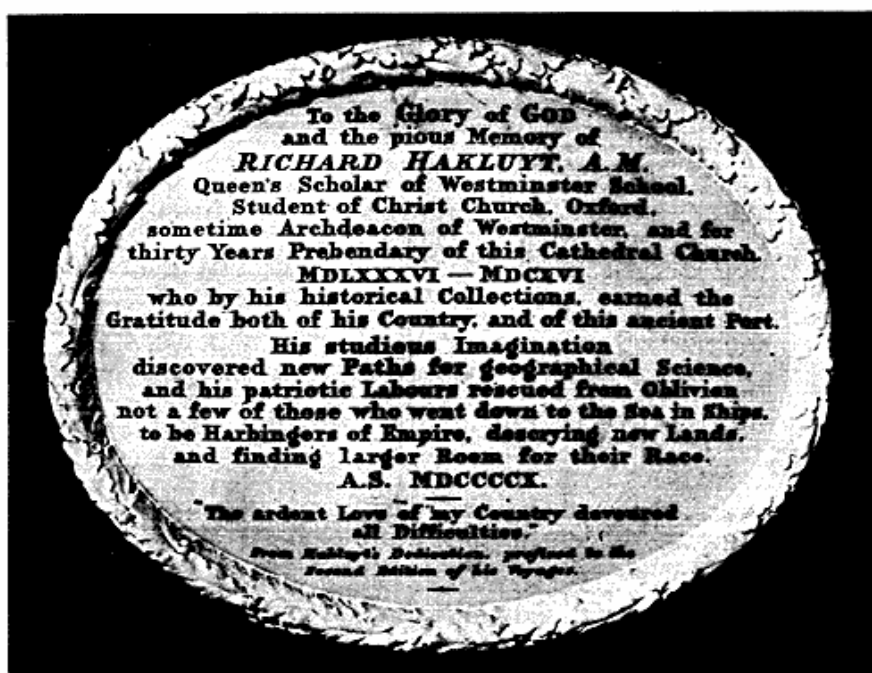

Richard Hakluyt 1553–1616.

Det er Maalet for det efterfølgende paa Grundlag af en Tale, holdt af den bekendte engelske Geograf, *Sir Clemens Markham*¹⁾, og som oftest med dennes egne Ord, at beskrive *Richard Hakluyt* og *Hakluyt Society's* interessante Publikationer.

Udenfor de Lærdes Kreds er Richard Hakluyts Navn ikke meget kendt lige saa lidt som det Værk, der under Navn af „*Hakluyt Society's Publications* siden 1847 er udkommet i en Række Bind — nu i Aar udkom det 165de — alle indeholdende Udarbejdelser af gamle og sjældne Rejsebeskrivelser.

¹⁾ Deltog 1850—51 i en arktisk Ekspedition og 1867—77 i en Ekspedition til Abyssinien. Sekretær i The Royal Geographical Society 1863—88, Præsident 1893—1905. Sekretær i Hakluyt Society 1858—87 og dette Selskabs Præsident 1889—1909.

Om *Richard Hakluyt* siger *Sir Clements R. Marham* i sin Tale d. 15. December 1896: „Virtually, *Raleigh* and *Hakluyt* were the founders of those colonies which eventually formed the United States“ — og dog var denne Mand ikke en berømt Opdager eller en mægtig Krieger, men en Kirkens Mand, som med „ardent Love of my Country devoured all Difficulties“, da først, som det saa ofte sker — ved en Tilfældighed — den store Betydning af Studiet af Geografiens og Opdagelsesrejsernes Værdi gik op for ham.

Richard Hakluyt blev født i 1553, og første Gang, man hører noget om ham, er som en ung Fyr fra Herefordshire i Westminster Skole, hvor han gik fra 1564 til 1570. Det har øjensynligt været en udmærket Skole, thi ikke alene var der mellem hans samtidige, Drenge, som senere „blev store Lærde, Gejstlige, Jurister, Biskopper og Oversættere af Biblen“, men *Hakluyt* bevarede hele sit Liv en stor Kærlighed til denne Skole. Skønt han var en flittig Elev, syntes han at have holdt af at aflægge Besøg udenfor Skolens Omraader, og det blev hans Skæbne, fortæller han selv, at et saadant Besøg hos hans Fætter og Navne skulde blive bestemmende for hans højeste Interesser Resten af Livet.

Han fandt nemlig paa Fætterens Bord, skriver *Sir Markham*, „liggende aabne nogle Bøger om Kosmografi og et Verdenskort. Den intelligente Drengs Nysgerrighed blev vakt. Hans Fætter begyndte med at give forklarende Svar paa hans ivrige Spørgsmaal og endte med en regulær Forelæsning over Jordens Inddeling; han udpegede for ham Floder, Forbjerge og Bugter og Landenes Inddeling med en Forklaring over hvert Lands Handelsvarer og Fornødenheder. Fra Kortet vendte Fætteren sig til Biblen og lod ham læse det 23. og 24. Vers af den 107. Psalme „om dem, som sejler ned ad Havet i Skibe og har deres Gerning paa de store Vande“.

„Denne geografiske Forelæsning gjorde et saa dybt Indtryk paa Drengen, at han aldrig glemte den. Han siger selv, at der dengang blev fortalt ham „Ting, som var af høj og sjælden Fryd for hans unge Natur“, og han fattede den Beslutning, fra hvilken han aldrig afveg, at han vilde fortsætte med at studere dette Emne, Geografi, hvis Døre saa lykkeligt var blevet aabnede for ham“.

I 1570 forlod han Skolen i Westminster for at fortsætte sine Studier paa Christ Church i Oxford. Men Studiet af Geografien havde fuldstændigt fortryllet ham. Sine Studier passede han, og han tog sin Grad til rette Tid, men naar som helst han havde Tiden til sin Raadighed, „slugte han enhver Fortælling om eventyrlige Bedrifter, som han kunde faa fat paa, hvadenten den var trykt eller skreven, og

lærte sig, for at være i Stand til at læse dem, seks Sprog foruden sit eget.

„Han begyndte snart at faa Øjet op for to Ting af Vigtighed for hans Fædreland, og med patriotisk Iver gav han sig til at arbejde paa at afhjælpe disse Onder. Det første Onde skyldtes vore Søfolks Uvidenhed til den videnskabelige Side af deres Profession. Det andet skyldtes Mangelen paa Beretninger og den Maade, paa hvilken vigtige Rejser baade til Lands og til Sø fik Lov til at gaa i Glemmebogen. Han stred gennem et langt Liv med stor Dygtighed og utrættelig Udholdenhed med at afhjælpe disse Mangler, og det Maal af Held, som han opnaaede, anbringer med Rette hans Navn mellem de udmærkede Mænd, som har fortjent at blive hædret af deres Fædreland.“

„Hans første offentlige Arbejde var Forelæsninger over Konstruktion og Brugen af Kort, Glober og nautiske Instrumenter — som han fortæller os — „til hans Tilhøreres særlige Fornøjelse og almindelige Tilfredshed“. Det er bleven antaget, at disse Forelæsninger blev holdt i Oxford, men det er overordentlig usandsynligt. Naturligvis er disse Forelæsninger bleven holdt for dem, som efter *Hakluyts* Formening trængte allermest til dem og til hvem de vilde give „singular pleasure and general contentment“, nemlig Købmændene og Søfolkene i Londons Havn. Han tabte aldrig Nødvendigheden af at oprette et permanent Lektorat af Sigte „som et Middel til i dette Kongerige at opdrætte dygtige Søfolk og Matroser“, og han henlede stadigt Myndighedernes Opmærksomhed derpaa, idet han beskrev det glimrende Undervisningssystem, der af den spanske Regering var oprettet i Sevilla under Ledelse af *Zamorano Chaves* og andre fremragende Kosmografer. Men alt med ringe Virkning. Der blev givet nogle faa Forelæsninger af *Hood* og andre i *Sir Thomas Schmiths* Hus, men der var intet permanent Lektorat i praktisk Astronomi. Saaledes fortsattes Tingene paa en tilfældig Maade i Aarhundreder, og da den her tilstedeværende *Sir Roger Goldsworthy* for tyve Aar siden¹⁾ ønskede at læse nautisk Astronomi, kunde jeg kun henvise ham til en gammel Dame i „the Minorities“, som var en udmærket Lærer, men som da stod næsten alene. Nu er alt blevet forandret gennem „The Royal Geographical Society“; der findes nu et ordentlig Undervisningssystem under *Mr. Coles* Ledelse (i 1911 under *Mr. Reeves*), og de fleste af de sidste femten Aars bedst kendte Rejsende og Opdagere har været uddannede af ham. *Richard Hakluyts* uopnaaelige Ønske er saaledes langt om længe bleven opfyldt.

¹⁾ altsaa 1876.

„Det andet Onde, som *Hakluyt* foresatte sig at lindre, var Mangelen paa Rejsebeskrivelser. Det er sandt, at forud for ham havde *Richard Eden* udgivet en Samling, hvis anden Udgave viste sig omkring det Tidspunkt, da *Hakluyt* forlod Westminster og gik til Oxford. Men af alle de engelske Sørejser, som i et Aarhundrede var bleven udført forud for dette Tidspunkt, var de fleste aldeles glemte. Selv over *John Cabots* mindeværdige Rejse til Amerika fandtes der hverken Kort eller en Stump Optegnelse. Om *Columbus* samtidige Bedrifter findes der hans Breve, hans Journal og mange andre Dokumenter, men om *Cabots* Rejser intet. *Hakluyt* betragtede dette som een i høj Grad national Ulykke, hvad det sandelig ogsaa var. Han helligede sit Liv til med Flid at raade Bod herpaa.“

„*Hakluyt* følte, at Bevarelsen af saadanne Beretninger var ikke blot et Middel til at vække Eftertidens Kappelyst ved Mindet om tapre og ædle Bedrifter — skønt det i sig selv var en god og tilstrækkelig Grund for hans Anstrengelser — men han havde ogsaa Øje for, af hvor stor Betydning det var for Sømanden, Købmanden og Kolonisten at have Beretninger, der paa denne Maade blev bevarede. Han gav sig ivrig i Lag med Forberedelsen af sin første Bog, betitlet „*Divers Voyages touching the Discoverie of America*“, da han endnu var en ganske ung Mand og udgav den 1582. Den blev saa overordentlig sjælden, at indtil *Hakluyt Society* optrykkede den i 1852, eksisterede der kun fem Kopier. Ligesom alle hans andre Arbejder, havde *Divers Voyages* en direkte og praktisk Hensigt. *Hakluyt* var en ivrig Talsmand for Kolonisation. Men det første Skridt maatte nødvendigvis være at oplyse hans Landsmænd ved at forsyne dem med Beretninger. Ved at samle fra alle nyttige Kilder, samarbejdede han forskellige Beretninger, som gav et Billede af hele den nordamerikanske Østkysts Opdagelseshistorie. Han gav saaledes sine Læsere de fyldigste, da kendte Beskrivelser, saaledes at hans *Divers Voyages* blev den første drivende Kraft til Kolonisationernes Begyndelse. Praktisk taget var *Raleigh* og *Hakluyt* Grundlæggerne af de Kolonier, som senere dannede De Forenede Stater. Amerikanerne ærer *Walter Raleighs* Navn: de burde give *Richard Hakluyt* en lignende Plads.“

„*Hakluyt* traadte ind i den gejstlige Stand og tog til Paris paa fem Aar som Kapellan ved det engelske Gesandtskab fra 1583 til 1588. I al denne Tid arbejdede han flittigt paa sit Livs Maal; han lod trykke nogle franske Beretninger om Florida og *Peter Martyr Anghieras* Breve. Da han vendte hjem i 1590 blev han ansat i Sognet Wetheringsett i Suffolk og giftede sig 1594. Han havde allerede for-

beredt sin „*Principal Navigations*“, et Bind i Folio udgivet 1589. Men det var først i 1598, at det første Bind af hans mere udførlige Værk viste sig, medens de to næste fulgte efter de to følgende Aar. Saa blev adskillige andre højest værdifulde Bøger udgivne paa hans Foranledning: — „*Africa*“ af *Leo Africanus*, oversat af *Pory*; „*Nova Francia*“ af *Lescarbot*; Opdagelsernes Historie af *Galvano*; „*Virginia richly Valued*“, som var Floridas Opdagelse af *Fernando de Soto*, og *Mendozas Chinas Historie*“.

„Men *Hakluyts* Hovedværk er *Principal Navigations* i tre Folio Bind, et Mindesmærke om nyttigt Arbejde. Intet kunde standse eller skræmme ham, naar der var Mulighed for at opnaa nye Meddelelser. Han red 200 miles for at faa en Samtale med den sidste Overlevende af *Master Hores* Ekspedition til Amerika i 1536. Han frelste utallige Journaler og Beretninger fra Ødelæggelse og de Bedrifter, hvorom de handlede, fra Forglemmelse. Hans Arbejde virkede som en Opmuntring til Kolonisations- og Handelsforetagender og det inspirerede vor Litteratur. *Shakespeare* staar i Gæld til *Hakluyts Principal Navigations*: *Milton* i endnu højere Grad. Eftersom Aarene gik, fortsatte *Richard Hakluyt*, som han udtrykker sig i sit eget kunstige Sprog: „to wade still further and further in the sweet studie of the historie of cosmographie“, og han naaede sit høje Maal, som i hans egne Ord var: „to incorporate into one body the torn and scattered limbs of our ancient and late navigation by sea“. Han erklærede: „geography and chronology to be the sun and moon, the right eye and the left, of all history“.

„Da *Richard Hakluyt* døde den 23. November 1616 var han Erke-diakon i Westminster og Domherre i Bristol og naaede en Alder af seks og fyrretyve Aar.“ — — — „Med Undtagelse af *Shakespeare* og *Dii Majores* er der ingen Mand paa *Dronning Elisabeths* Tid, til hvem Eftertiden staar i saa dyb en Taknemmelighedsgæld som til *Richard Hakluyt*, Redningsmanden af vore Forskeres og Opdageres Beretninger, til Lands og til Søes.“

Mærkeligt nok siges der intet direkte om, hvor *Hakluyt* ligger begravet, men da han til sin Død var knyttet til Westminster, er han formodentlig ogsaa begravet der.

Som et Tillæg til „*Hakluyts Society*“s Publikationer tilsendtes Medlemmerne af Selskabet det over Artiklen anbragte Billede af et i Bristol Kathedrals Kirke anbragt Mindesmærke.

Ideen til at mindes Historieskriveren af de tidligste engelske Rejser, han som i saa mange Aar som Domherre var knyttet til Bristols Cathedral, skyldtes den i 1910 residerende Domherre Rev. *R. T. Talbot*.

Den 7. Juli 1910 afsløredes Mindesmærket, en Murplade anbragt i Cathedralens nordre Korgang. Et stort Antal Berømteder var tilstede, saaledes som Repræsentant for „The Royal Geographical Society“, Sir *Clements R. Marham*, hvem vi skylder den interessante Redegørelse for *Richard Hakluyts* Liv og Levned.

Den 23. November 1916 fejredes 300-Aaret for *Richard Hakluyts* Død, med en Tale af Præsidenten *Albert Gray*, der samme Aar havde afløst Sir *Clements Marham*, som var afgaaet ved Døden.

Idet Indledningen udelades, skal jeg tillade mig i Oversættelse at anføre en Del af Præsidentens Tale til Selskabets Medlemmer:

„Alt, hvad der er kendt om *Hakluyts* Levnedsløb, er allerede skrevet, og det vil ikke være til nogen Nytte at gentage i Dag, hvad der af andre er sagt tilstrækkelig godt. Nogle Punkter, hans Herkomst, hvor han er født og hans Ægteskaber, er, hvad vi veed, beklageligt mangelfulde, og endnu er der ikke blevet opdaget noget Billede af ham. Jeg har selv gjort nogle Notater paa omdisputerede og tvivlsomme Forhold angaaende hans Familie, som kan blive nyttige som Hjælp ved fremtidige Undersøgelser. Idag har jeg kun i Sinde at fremkomme med nogle Betragtninger over *Hakluyt* og hans Arbejdes Stilling i Forhold til Englands politiske og litterære Historie.

„*The Principial Navigations*“ kan ses under Historiens, Litteraturens og Kejserrigets Opbygnings Synsvinkel, og det er bemærkelsesværdigt i alle disse Retninger. Men var *Hakluyt* selv enten en stor Historiker eller en stor Skribent? Kan Bearbejderen af en Samling Rejsebeskrivelser, for Størstedelen oversatte, maaske til Dels skrevne efter Diktat, klassificeres som Historiker? Eller kan han, hvis førstehaands Bidrag til Arbejdet var lidet udover Indledninger og tilegnende Epistler, beundringsværdigt skrevne som de er, anbringes i Verdenslitteraturen med Rang som Forfatter? Hvis vi besvarer disse Spørgsmaal benægtende, behøver vi ikke at føle noget Samvittighedsnag, som om vi detroniserede *Hakluyt*, som *Homer* er bleven detroniseret af sine Kritikere. Han fordrede aldrig at blive betragtet som andet end en beskeden Bearbejder, der frelste fra Forglemmelse Beretninger, der „lay so dispersed, scattered and hidden in several hucksters hands that I now wonder at my selfe to see how I was able to endure the delays curiosity and backwardnesse of many from whom I was to receive my originals.“ Hans brændende Kærlighed til Fædrelandet overvandt alle Vanskeligheder, og Resultatet er den engelske Nations Epos i Prosa, der indtager en høj Plads baade i Historien og i Litteraturen som en Beretning om ophøjede Bedrifter udøvede paa Verdens vidtstrækkende Skueplads i et af Historiens største Tidsafsnit,

nobelt fortalt i det simple men levende Sprog, som har gjort den engelske Bibel til saa værdifuld en Arv for den brittiske Folkerace.

„Med Undren tænker man tidt paa, hvad Resultatet vilde være blevet, hvis *Hakluyt*, i Stedet for at offentliggøre de Rejsendes Fortællinger, som de fortalte ham dem, selv havde skrevet en Beretning om de samme Emner. Hvorledes vilde han have bedømt de Rejsende fra gamle Dage saadanne som *Friars Carpini* og *Odoric*? Hvad vilde han have sagt om Landet, hvor Folket havde Oksefødder og Hundeansigter, som talte to Ord som Mennesker og ved det tredie gøede som Hunde? Jeg er tilbøjelig til at tro, at han vilde have været overbærende. Han vilde sikkert have skrevet en Fortælling, som vilde have haft en *Herodots* Charme og Naivitet, hvis Syn paa fremmede Lande i Sandhed af alle Skribenter ligner hans eget mest. I en af sine Indledninger fortæller han os, at de fordums Britter var vant til at rejse til det Hellige Land, hovedsagelig i kristelig Ydmyghed, „although I read in *Joseph Bengorion* a very authentically Hebrew author a testimonie of the passing of 20,000 Britains valiant souldiers, to the siege and fearfull sacking of Jerusalem under the conduct of *Vespasian* and *Titus* the Roman Emperor“. Han troede med sine Rejsende (and no blame to them), at de sandbedækkede Ruiner i Mesopotamien i Virkeligheden var Resterne af Babels Taarne. De samtidige Beretninger, hvoraf Hovedmassen af *Hakluyts* Samling bestaar, behandler Forholdene med maadeholdne Kendsgerninger og nøgterne Oplevelser, men det almindelige Kendskab til den fjerne Verden, dets Geografi, Kongeriger og Folk, var saa begrænset, at en Følelse af Forbavselse er det overvejende ved Beretningerne om nye Tilkendegivelser af den gudommelige Magt i Naturen, hvad enten det forhaandenværende Emne er det nylig gennempløjede Sydhav eller det frosne Nord, medens Beskrivelserne om den russiske Kejsers og Stormogulens Hoffer fører med sig en Atmosfære af Romantik, som endnu indhyldede det hemmelighedsfulde Østen.

„*Hakluyts* Værker har imidlertid en Interesse for os, der rækker langt videre end dem, som knyttes til dem som Historieskrivning og Litteratur. Han var ikke en af dens Slags Samlere, som beskæftiger sig med at skrive Bøger af Hensyn til det daglige Brød. Hans Samling var Opfyldelsen af et Hverv i Fædrelandets og Menneskehedens Interesse, til hvilket han helligede sit Liv fra den Dag, da han som en Westminsterdreng forlod sin Fætters Værelse i Temple, hvor han var bleven forestillet for „certain books of Cosmographie with an universall mappe.“ Da han voksede til, „vadede“ han, som han saa kunstigt udtrykker det: „still farther and farther in the sweet study of cosmographie“, men Retningslinien blev givet den Dag i Temple, da

Fætteren med sin Stok, paa Kortet, udpegede ikke blot Have, Strømme, Bugter, Kongeriger etc., men ogsaa „with declaration of their special commodities and particular wants which by the benefit of trade and intercourse of merchants are plentifully supplied“. Denne Fætter *Richard* var en bemærkelsesværdig Mand og Omfanget af hans Indflydelse paa *Hakluyts* Løbebane er næppe bleven tilstrækkeligt paaskønnet. Beskaffenheden og Øjemedet af hans Forelæsning i Temple kan man fuldkomment danne sig et Begreb om ved at læse om hans Bidrag til *Hakluyts* Bog. Han var i høj Grad inde i alt vedrørende Handel paa fremmede Lande, i saa høj en Grad, som det var muligt med det datidige Kendskab og synes at have været interesseret i Vævning, Uldhandel, Farveindustri og i Akklimatisering af Planter og Dyr. Først han som senere den yngre Mand „became familiarly acquainted with the chiefest captaines at sea, the greatest merchants and the best mariners of our nation“. Han sender selv Breve til Rejsende og Handelskommissionærer og instruerer dem om de Forhold, som de særlig skal have deres Opmærksomhed henvendt paa i de Lande, som de skal besøge. Nogle af disse Breve fra fremmede Lande er adresseret til ham. *Hakluyt* yder ham ogsaa en særlig Tak for hans Hjælp ved Udarbejdelsen af tredje Del af hans Bog, den der handler om de amerikanske Rejser.

„Fætter *Richard* var en glimrende Vejleder vedrørende Sager om Handel, men efterhaanden som *Hakluyt* modnedes, udvidedes hans Horisont. Fra Handelsforbindelserne med de fjerne Dele af det civiliserede Europa og Asia vendte han sig mod de store ubesatte Lande i Vest og blev en Kolonisationens Apostel. Han profeterede ikke, at England vilde blive den største Kolonisationsmagt i Verden, han pegede blot paa de Lande, som stod aabne og gjorde opmærksom paa den store forhaandenliggende Mulighed. Den Tidsalder, hvori han levede, var som han sagde: „an age wherein God hath raised so general a desire in the youth of this realm to discover all parts of the face of the earth.“ Hvert Aar gjorde sig bemærket ved Rejser af Betydning eller under Udførelse og som var enten hæderfuldt mislykkede eller lykkeligt tilendebragt. Hans Stolthed over sine Landsmænds Bedrifter aabenbarer han i sit veltalende Brev til Sir *F. Walsingham*, hvor han i glødende Patriotisme opsummerer sine samtidige Engelskmænds Bedrifter¹⁾: „For at sige et Ord om den retfærdige Ros, som

¹⁾ Det her anførte Stykke er skrevet i *Hakluyt's* eget Sprog fra Slutningen af det 16. Aarhundrede. Det virker i Oversættelsen tungt, hvad det ogsaa gør i den gamle engelske Sprogform; men jeg har ment ved at følge Teksten saa nær som muligt, at bevare noget af dets Ejendommelighed.

vor Nation virkelig fortjener; det kan ikke nægtes, at de jo i alle forudgaaende Aar har været Mænd fulde af Handlekraft, Omflakere (stirrers) udenlands, Forskere til Verdens yderste Dele, saa at under denne „her most excellent“ Majestæts højest berømte og uforlignelige Regering, har hendes Undersaatter ved Guds særlige Hjælp og Velsignelse overgaaet alle Nationer og Folk paa Jorden i at udforske de mest modsat beliggende Kroge og Dele af Verden, og det være sagt i Beskedenhed, i at omsejle den udstrakte Jordklode mere end een Gang. Thi, hvilken af dette Lands Konger har før Hendes Majestæt set deres Flag vaje over det Kaspiske Hav? Hvem af dem har nogensinde haft noget at gøre med Kejseren af Persien som Hendes Majestæt har haft og opnaaet for hendes Købmænd store og „loving“ Privelegier? Hvem har nogensinde, før under denne Regering, set en engelsk Gesandt (Ligier) i Sultanens statelige Hal i Konstantinopel? Hvem traf nogensinde før engelske Konsuler og Agenter i Tripolis, i Syrien, i Aleppo, i Babylon, Balsare, og hvad der er mere værd, hvem har nogensinde hørt om en Englænder i Goa før nu? Hvilket engelsk Skib har hidtil nogensinde ankret i Platas mægtige Flod? Passeret og kommet tilbage gennem det (hidtil antagne) upassable Magellanstræde, strejft langs Chilis, Perus og hele Bagsiden af Ny Spaniens Kyster, længere end nogen Kristen nogensinde er naaet frem, gennemkrydset Sydhavets mægtige Bredde, landet paa Luzonerne paa Trods af Fjenden, gaaet i Alliance, Venskab og Handelssamkvem med Fyrsterne af Molukka og Javaen, omsejlet det berømte Kap det gode Haab, ankommet til Øen St. Helena og sidst af alt vendt hjem, rigt ladet med Kinas Varer — saaledes som Undersaatterne i dette nu blomstrende Monarki har gjort.“

„Hakluyts Opfattelse af Kolonisation er fremsat i hans „*Discourse concerning Western Planting*“, hans eneste Forsøg paa Forfatterskab, som indtil nu kun er offentliggjort i „*The Marine Historical Society*“s Beretninger (1877). Da *Hakluyt* skrev sin Afhandling i 1584, var Kaperkrigen i fuld Gang, og der var lidet Haab for en fredelig Kolonisation af Virginia, en Kyst saa nær det spanske Fastland. Men samtidig med, at han saaledes gør opmærksom paa de velovervejede Fordele ved Kolonier i en Argumentation, der er fuldtud gyldig for alle Tider: nye Markeder for engelske Varer, Tilvækst i de kongelige Indtægter gennem Toldafgifter, nye Materialer for Flaadens Vækst, Afsætning for Overskudet i den engelske Befolkning, saa er han fuldstændig paa det rene med, at disse Fordele kan ikke vindes uden ved Kamp. Kolonierne paa Amerikas Kyst vil kunne give Foranledning til og Mulighed for at tvinge Spanierne bort fra Fiskerierne ved

New-Foundland og for at kunne opsnappe de med værdifulde Skatter lastede Skibe fra Ny Spanien. „If you touch him (i. e. the King of Spain) in the Indies, you touch the apple of his eye.“

„Da „The Principal Navigations“ blev udgivet fem Aar senere, var det første Forsøg paa at kolonisere Virginia mislykkedes, og det kunde ikke siges, at Dronningen besad en Kvadratmil Land hinsides Verdenshavene, men Spaniens Magt var blevet brudt i den store Armada-Kamp 1588. Den Dag markerer egentlig Begyndelsen til den Statsbygning, som senere er bleven det engelske Kejserrige. Grunden var rensat og Grundvolden godt og sikkert lagt ved vore Søfolks tapre Bedrifter og vore Opdagelsesrejsendes og Handelsagenters Foretagender. I den forberedende Grundlæggelse indtog *Hakluyt* en bemærkelsesværdig Del og gennem sit Værk kan han siges at have formet og tilrettelagt selve Grundstenen.

„Hvilken Stilling og Anseelse vilde *Hakluyt* og hans Værk have haft, om der ikke havde været et brittisk Kejserrige? Spørgsmaalet er ikke taabeligt, hvis det hjælper os til med den rette Vurdering at efterspore de Led, der binder *Elizabeths* Tidsalder til vor egen. Dette Værk vil stadig betyde en Beretning om store Bedrifter, men i en Verden, hvor vor Andel vilde have været underordnet og ubetydelig. Med hvilken langt anderledes Sindsstemning betragter vi nu *Elizabeths* Tidsalder, nu da vi seer, hvad vi klart gør, at den Kamp, som da blev vundet, bestemte Civilisationens Løbebane, og at fra det udsprang to af de dominerende Faktorer i den moderne Verden, det brittiske Kejserrige og den store amerikanske Republik — —“.

Med en Reverens til den senere Allierede i den store Verdenskrig — man huske, at denne Tale blev holdt i Krigens andet Aar — og en Bemærkning om, at Krigen havde lært, hvad det engelske Folk paa Forhaand havde tvivlet paa, „at vor Race ikke havde lidt noget Forfald og at vor Ungdom og vore Mænd er dannet af det samme Muld som de, der kæmpede sammen med *Drake* og *Granville*“, fortsætter Selskabets Præsident:

„I Begyndelsen af min Tale hentydede jeg til *Hakluyts* Andel i Æren for Kejserrigets Opbygning. Jeg fremfører ikke dette som et Krav paa en særlig begunstiget eller undtaget Plads paa Listen. Thi naar vi seer ud over det brittiske Kejserriges Opstaaen og Udvikling, maa vi ikke alene betragte de store Navne som *Drake*, *Chatham*, *Clive* og *Wolfe*, men ogsaa dem, hvis Mod og loyale Tjeneste har bidraget til at gøre de store Mænds Navne berømte; vi maa ikke alene tænke paa dem, som har kæmpet for Kejserriget, men ogsaa paa dem, som i Fredens Dage arbejdede for det; vi maa ikke blot

nævne dem, som udførte deres Hverv udenlads, men ogsaa dem, der som *Hakluyt* arbejdede for det hjemme."

„Vi maa i Virkeligheden betragte Kejserrigets Skabere som et Broderskab eller en Korporation, hvor Generation efter Generation har bidraget med sine Borgere i en fortsat Rækkefølge. Nogle har oplevet Fuldendelsen af deres Livsværk og tildels Resultaterne; andre er gledet ud, slaaet ned under Kampen eller af Sygdom med halvfuldførte Arbejder; til andre har Tiden bragt Belønning i en eftertidig Hædersbevisning efter et tilsyneladende mislykket Livsløb. Men hvad end de individuelle Menneskers Skæbne har været, hvad enten vi taler om dem, der er gaaet forud eller om dem, som i Øjeblikket gør deres bedste for at opfylde de til dem stillede Krav, saa genkender vi som deres Karakteregenskab eller som deres Broderskabs Bannermærke:

*»Det samme Sind, tapre Hjærter
Gjort svage af Tid eller Skæbne, men stærke i Villie
Til at kæmpe, søge og finde, men aldrig at vige.«*
